

The background of the cover is composed of large, solid-colored geometric shapes. A large yellow rectangle occupies the top half and the right side of the lower half. A blue rectangle occupies the left side of the lower half. The text is positioned on the white background of the lower half.

TIMBRO

Mediers gullegrisar

GRANSKAR MEDIER INFORMELLA MAKTHAVARE SOM NATURSKYDDSFÖRENINGEN?

Mats Olin

TIMBRO MEDIEINSTITUT • JULI 2015

Om författaren

MATS OLIN är chef för Timbro Medieinstitut.

© Författaren och Timbro 2015

ISBN: 978-91-87709-85-2

www.timbro.se

info@timbro.se

Innehåll

Sammanfattning • 4

Mediers granskning av makthavare • 6

Vem är makthavare? • 7

Sampel mellan politik, medier och den informella makten • 9

Medieutrymme för olika organisationer • 11

Naturskyddsföreningen som makthavare • 12

Skräms Naturskyddsföreningen? • 15

GIFTIGT DAMM • 15

FARLIG FRUKT • 16

PLASTSKOR OCH TUNGMETALLER • 17

Hur granskar medier Naturskyddsföreningen? • 19

P1 MORGON • 22

DAGENS NYHETER • 26

UPPDRAK GRANSKNING • 28

Analys • 29

Bilagor • 32

Sammanfattning

- Medier lovar sin publik att granska samhällets makthavare, och granskningsrollen är en väsentlig del av demokratin. Vissa makthavare får sin makt inte genom formella uppdrag, visar forskningen, utan via inflytande över medier och opinion. Det gäller exempelvis Naturskyddsföreningen.
- Naturskyddsföreningen tar stor plats i medier och har därmed makt över opinionen och politiken. Men det är bara i undantagsfall som föreningen som organisation eller dess argument granskas kritiskt av medier. Tvärtom finns det många exempel på hur larmande och skrämmande uppgifter från Naturskyddsföreningen lett till omfattande publicitet utan att medier låtit alternativa källor ge sin bild, och där forskare i ett senare skede uttalat sig kritiskt mot uppgifterna.
- Medier behandlar inte Naturskyddsföreningen som en makthavare. Trots att föreningen har uttalade ambitioner att påverka politiken och lagstiftningen, och dessutom har betydande resurser att utöva påverkan är det bara i undantagsfall som redaktioner väljer att kritiskt granska. Det finns en oförmåga eller ett ointresse bland medier att problematisera kraven på miljöåtgärder, ställa dem mot andra prioriteringar och utvärdera om de är effektiva eller rent av kontraproduktiva. Det rimmar illa med mediernas uppgift att granska makten.
- Genom att ständigt återkomma till problemformuleringar som ligger nära Naturskyddsföreningens egna, och bara i undantagsfall vända på perspektiven, blir rapporteringen ensidig.
- Särskilt vid ett tillfälle det gångna året har kritik mot Naturskyddsföreningens argument förmedlats av medier. Det handlade då om forskares kritik mot fokuseringen på ekologisk mat. Men många medier valde att snarare lyfta fram kritik mot forskarna. När Naturskyddsföreningen och en forskare debatterar i P1 Morgon är det forskaren som får de tuffaste frågorna.
- Ett exempel på Naturskyddsföreningens gräddfil till medieutrymme är när Dagens Nyheter tar material om gruvor rakt av från Naturskyddsföreningen utan att slutsatserna får bemötas. Den mest granskande svenska redaktionen – Uppdrag Granskning – har granskat en rad ideella organisationer, men någon granskning av Naturskyddsföreningen har vi inte funnit.

- En möjlig förklaring till bristen på granskning är att de värderingar som Naturskyddsföreningen står för och föreningens arbetssätt som kravställare på politik och myndigheter, ligger nära hur journalister ser på sig själva.

Mediers granskning av makthavare

En av mediernas viktigaste uppgifter är att granska makten. I sin ursprungliga betydelse avsågs med "tredje statsmakten" en makt som skulle granska den första och andra makten: riksdagen och regeringen. Tanken bakom tryckfrihetsförordningen och offentlighetsprincipen med rötter från 1766 var att staten skulle skötas på ett effektivare sätt om många ögon granskade och att det som grävdes fram blev offentligt. Det handlade inte minst om att komma åt osunda relationer mellan staten och näringslivet.¹

Men dagens medier definierar makten bredare än så, och lyfter ofta fram sin maktgranskande roll i demokratin. De som har exempelvis ekonomisk, kulturell eller politisk makt utöver de folkvalda granskas också, i vissa fall. Att makten granskas har en stor betydelse för tilltron till det öppna samhället och till marknadsekonomin.

Sveriges Radio skriver i sin Public Service-handbok: Nyhetsverksamheten och samhällsbevakningen "granskar myndigheter, organisationer och företag".²

Men vem är egentligen makthavare? Pressombudsmannen Ola Sigvardsson får ofta ta ställning till den frågan. I medieetiken är det en bärande princip att den som har makt också måste tåla hårdare granskning än den som inte har det. När någon tycker att medier varit för närgångna i sin granskning gör pressombudsmannen en bedömning av om personen i fråga tillhör gruppen som ska tåla den hårda granskningen, och om den mediala granskningen varit relevant i förhållande till maktpositionen.

Pressombudsmannen använder oftast inte begreppet makthavare, utan i stället "ansvarsställning" eller "samhällsbärare". När han utvecklat begreppet samhällsbärare har han tryckt på att de som gör anspråk på att bygga upp eller riva ner samhället också får tåla en mera närgående granskning. Med "riva ner" avser han exempelvis brottslingar. Makt, eller anspråk på makt, handlar det om hur som helst.

Det finns många aspekter på granskning, som exempelvis kan inrikta sig på makthavaren som person, som organisation eller på de argument och ambitioner som makthavaren håller sig med. När det gäller personer som makthavare är det vanligt med granskning inte bara av hur vederbörande sköter sitt jobb, utan även hur denna lever sitt liv i övrigt. När det gäller argumenten och ambitionerna siktar granskningen ofta in sig på vilka konsekvenser den förespråkade samhällsförändringen kan tänkas få.

¹ <<http://timbro.se/bokhandeln/bocker/ingens-herre-ingens-tral-o>>.

² <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=3113&artikel=1971435>>.

Vem är makthavare?

En form av makt är opinionsmakt. Genom att påverka opinionen påverkas också samhället och politiska prioriteringar och beslut kan frammanas genom starkt opinionstryck. Ett känt exempel är när Stockholms stad sa upp avtalet med Carema för äldreboendet Koppargården efter en månads mediedrev, utan att grundligt ha utrett frågan om eventuell vanvård.

*Som en direkt följd av den senaste tidens skrivelser säger vi upp avtalet med Carema Care AB. Driften övergår nu i kommunal regi, sa finansborgarrådet Sten Nordin (M).*³

*Politiskt inflytande får man genom medborgarnas förtroende men också genom att påverka människors tankar och åsikter, skriver medieforskarna Kent Asp och Johannes Bjerling.*⁴

I boken *Makt utan mandat*⁵ som bygger på insamlade uppgifter om 1 500 personer, myntar Bo Rothstein med flera begreppet *policyprofessionella* – där även Timbros medarbetare inkluderas – för att beteckna personer som inte är folkvalda men som är anställda för att bedriva politik. De finns exempelvis nära politiken i Regeringskansliet och i partierna, men också i organisationer och företag som vill påverka politiken.

Under rubriken ”Makten framför allt” skriver författarna:

Om vi bara får använda ett enda ord för att tala om de policyprofessionellas drivkrafter, måste det bli makt. De policyprofessionella är inte främst verksamma på grund av kylig sanningslidelse, inte heller eftersträvar de i första hand höga inkomster eller berömmelse. Nej, de befinner sig där de är i första hand för att de vill påverka – samhället i stort eller kanske bara den fråga den egna organisationen ägnar sig åt. De vill förändra Sverige i den riktning deras värderingar och verklighetsuppfattningar leder. De attraheras av makten, de söker den, de känner att den finns i deras händer – eller åtminstone i deras närhet.

De fortsätter under rubriken ”Att arbeta med massmedierna”:

Om makt är den främsta drivkraften finns det på motsvarande vis en arena som helt överskuggar de andra i de policyprofessionellas arbetsvardag: massmedierna. Medan makten är ganska entydigt attraktiv råder en mer ambivalent – ja, närmast schizofren – inställning till

3 <<http://www.svt.se/nyheter/regionalt/stockholm/carema-sags-upp-fran-koppargarden>>.

4 <<http://jmg.gu.se/aktuellt/Nyheter/fulltext//ny-bok--mediekratin--mediernas-makt-i-svenska-val.cid1231324>>.

5 <<http://www.dialogosforlag.se/bocker/samhallsfragor/makt-utan-mandat.html>>.

massmedier och journalister. Mediearenan är både hotfull och attraktiv. Uppmärksamheten där är både helt outhärdlig och det främsta kriteriet på framgång.

Medieforskaren Jesper Strömbäck delar upp makten i tre dimensioner: Makten över beslutsfattandet, makten över dagordningen och makten över tanken. Han menar att i demokratier kan den informella makten vara viktigare än den formella, ”där opinionsbildningen är fri och där makt att påverka i många avseenden är lika viktig som eller till och med viktigare än makt som rätt att bestämma och bestraffa”.⁶ Genom samspel med många intressenter påverkar de frågor som medier väljer att lyfta fram den politiska agendan och beslutsfattandet.

I boken *Makt, medier och samhälle* beskriver Strömbäck teoribildningen kring hur medier utövar makt över medborgarna ”genom att gestalta verkligheten på vissa sätt men inte andra, reproducerar och sprider olika maktcentras och ideologiers sätt att betrakta verkligheten”. Han fortsätter:

Genom att journalister väljer ut vissa aspekter när de utformar sina artiklar och inslag gestaltar de verkligheten på ett särskilt sätt, vilket samtidigt innebär att de framhäver vissa specifika problembeskrivningar, orsaksförklaringar, värderingar och/eller sätt att lösa problem.

Strömbäck citerar forskaren Vincent Price:

Gestaltningssforskning hävdar att nyheterna, genom att framhäva vissa aspekter av ett problem snarare än andra, kan få människor att tänka på väldigt olika sätt när de funderar över frågor och bildar sig åsikter om dem.

6 <<http://www.sns.se/forlag/makt-medier-och-samhalle-en-introduktion-till-politisk-kommunikation>>.

Sampel mellan politik, medier och den informella makten

Vid ett seminarium av Timbro Medieinstitut den 29 oktober 2014⁷ gav Ulrica Schenström, tidigare bland annat statssekreterare åt dåvarande statsministern Fredrik Reinfeldt och presschef för tidigare partiledaren Bo Lundgren, exempel på hur mediers makt över den politiska agendan fungerar. Hon menade att partierna i hög grad anpassade sina dagliga agendor efter vad medier valt att lyfta fram som viktiga frågor.

Redaktionerna ringde runt till partierna för att höra vilka frågor som skulle ställas till statsministern under riksdagens frågestund. Men journalisterna var bara intresserade av att rapportera om frågor som berörde sådant som redan var på den mediala agendan. Därför tog Ulrica Schenström i förväg reda på vad redaktionerna hade på sin nyhetsagenda och frågestundens inriktning anpassades till den.

I en intervju med Mattias Johansson⁸, tidigare stabschef för miljöminister Lena Ek (C), ges ett konkret exempel på hur organisationer påverkar hur medier beskriver sammanhangen. Inför ett miljöministermöte med Helsingforskommissionen (HELCOM) – som är ett samarbete mellan östersjönationerna för att värna havsmiljön – i oktober 2013, gav miljöorganisationer bilden av att mötet hade en avgörande betydelse för att få minskade utsläpp av fosfor och kväve runt hela Östersjön. Flera redaktioner uppmärksammade mötet och förmedlade att mycket stod på spel när det gäller utsläppen i Östersjön.

Naturskyddsföreningens ordförande Mikael Karlsson i TV4: "Jag tycker att det är ett stort svek att regeringen inte längre vill binda sig för åtgärder för att motverka övergödningen."⁹

Men det här en bild som Mattias Johansson ifrågasätter:

7 <<http://timbro.se/timbro-medieinstitut/evenemang/avgor-journalisterna-valen>>.

8 Se bilaga 2.

9 <<http://www.tv4.se/utvalda-nyhetsklipp/klipp/regeringen-kritiserar-f%C3%B6r-bristande-%C3%B6stersj%C3%B6-arbete-2446978>>.

Formellt sett regleras frågan om östersjöländernas utsläppsnivåer genom EU:s havsmiljödirektiv, det är där man främst påverkar det regionala havsmiljöarbetet och kan ställa tydligare krav på medlemsländerna. I HELCOM diskuteras viktiga frågor, men det är en mellanstatlig organisation som inte fattar några legalt bindande beslut, inte heller om utsläppsnivåer. Där var det dock tydligt att Naturskyddsföreningen och andra organisationer lyckades övertyga flera svenska medier om att oerhört mycket stod på spel på mötet i Köpenhamn och i det här fallet drogs medierna med, säger Mattias Johansson.

Men han menar samtidigt att medial uppmärksamhet som är genererad av organisationer i syfte att påverka inte har så stor betydelse för det politiska beslutsfattandet.

Medieutrymme för olika organisationer

Vilka av de organisationer som försöker påverka politiskt har stort utrymme i medier? En undersökning av elva olika organisationers publicitet i opinionsbildande sammanhang i sex ledande medier under tre månader visar stora skillnader.

Skillnaderna kan givetvis bero på tillfälligheter som till exempel att en viss fråga varit aktuell under perioden och gjort en viss organisation relevant för nyhetsflödet, medan andra hamnat i medieskugga. Men det ger en fingervisning om opinionsmakten.

Organisation ¹⁰	svt.se	sr.se	DN, SvD, GP, Sds	Summa
Aktiespararna	12	12	52	76
Almega	2	4	18	24
Företagarna	14	7	3	24
Hyresgästföreningen	22	41	15	78
Motormännen	9	6	4	19
Naturskyddsföreningen	25	48	22	95
PRO	13	19	3	25
Reumatikerförbundet	1	0	0	1
Skattebetalarnas förening	0	4	6	10
Villaägarnas riksförbund	7	5	13	26

Vi har valt att specialstudera hur medier behandlar Naturskyddsföreningen.

¹⁰ Metodbeskrivning i bilaga 1.

Naturskyddsföreningen som makthavare

Tidningen Miljöaktuellt rankar varje år Sveriges 100 ”miljömäktigaste” personer. 2013¹¹ kom generalsekreteraren Mikael Karlsson på andra plats och ordföranden Svante Axelsson på sjunde plats. 2014¹² hamnade de på femte respektive sjätte plats, just före Isabella Lövin (MP) och Anders Wijkman. 2015¹³, när Mikael Karlsson hade avgått som generalsekreterare, hamnade han på 32:a plats. Svante Axelsson föll till 38:e plats.

Naturskyddsföreningen är tydlig med att föreningen har ambitioner att påverka politiken på olika sätt.

*Vi vill se att politikerna tar sitt ansvar för natur och miljö
Politiska besluten sätter spelreglerna för både privatpersoner och företag. Vi har tack vare våra över hundra år byggt upp en stor trovärdighet i komplexa miljöfrågor. När vi talar, då lyssnar politikerna. Men det finns fortfarande många frågor som återstår att lösas.¹⁴*

*Vi kan se till att lagarna skrivs om för naturens bästa¹⁵
Men det är inte alltid lätt att få gehör från beslutsfattarna, inte ens när skrivningarna i miljöbalken och andra lagar är tydliga. Då driver vi saken vidare i domstolarna – i de fall vi har talerätt eller kan agera som ombud för berörda sakägare. På det viset har Naturskyddsföreningen vunnit viktiga strider som påverkat efterlevnaden av lagarna och ibland inneburit att lagarna skrivits om.*

Ett tydligt exempel på ambitioner att påverka politiken är den rankning av partierna som genomfördes inför valet i fjol.¹⁶

Inför valet 2014 har vi satt ihop 18 skarpa förslag för en bättre miljö. Alla riksdagspartier har fått ta ställning för eller emot förslagen i en enkät. Ja-svar innebär att partierna lovar oss att jobba i enlighet med förslagen i riksdagen. Diagrammet nedan visar andelen ja, nej och vet ej-svar för respektive parti. Frågorna tillsammans med partiernas egna kommentarer hittar du i rapporten Miljölöften för framtiden, här till höger.

Partier som exempelvis inte vill avveckla kärnkraften får minus av Naturskyddsföreningen, även om partierna argumenterar för att kärnkraften bör bevaras eller byggas ut av miljöskäl.

11 <<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.488522/har-ar-alla-sveriges-miljomaktigaste-2013?queryText=Sveriges%20milj%F6m%E4ktigaste>>.

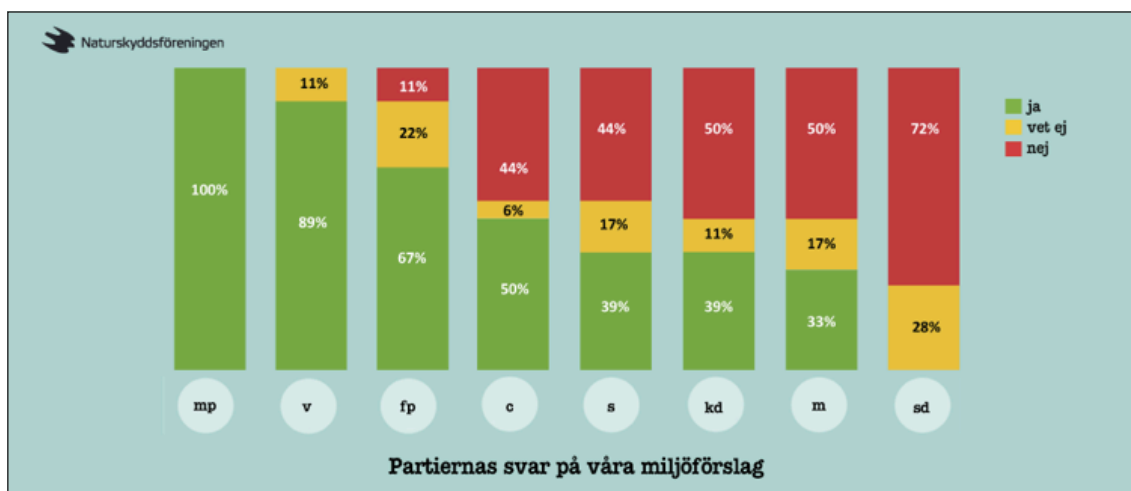
12 <<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.553168/sveriges-100-miljomaktigaste---hela-listan>>.

13 <<http://miljoaktuellt.idg.se/2.1845/1.620545>>.

14 <<http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/strategier>>.

15 <<http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-vi-gor/miljoratt>>.

16 <<http://www.naturskyddsforeningen.se/partiernasmiljopolitik>>.

När Naturskyddsföreningen i EU-valen pekat ut de politiker som föreningen anser är sämst är det ett angeläget ämne bland annat för DN Debatt.

DN Debatt

NYHETER ▾ STHLM ▾ EKONOMI ▾ SPORT ▾ KULTUR ▾ DN.TV ▾ ☀ 23° ▾ A TILL Ö ▾

Debatt - hem

NYA AVENSIS
MED TOYOTA SAFETY SENSE SOM STANDARD

"Vi pekar ut EU-politiker som är sämst på miljön"

Bokmärk artikel Publicerad 2009-05-05 23:50

Svenska EU-parlamentariker granskade av Naturskyddsföreningen: Sex ledamöter av nitton får underkänt och sju bara med tvekan godkänt. Sex EU-parlamentariker, däribland Gunnar Hökmark (M) och Nils Lundgren (Lunilistan) har

Skriv ut
Öka textstorlek
Rätta artikeln

Naturskyddsföreningens centrala organisation omsätter runt 186 miljoner kronor per år (2013).¹⁷ Den största intäktskällan är bidrag från biståndsmyndigheten SIDA som årligen bidrar med 55–60 miljoner kronor. Övriga statsbidrag från exempelvis Energimyndigheten och Naturvårdsverket ger 12 miljoner kronor.

17 <<http://www.naturskyddsforeningen.se/om-oss/foreningen/sa-har-anvands-vara-pengar>>.

Näst största källan är insamlade medel, 47 miljoner kronor, varav 10 kommer från Postkodlotteriet. Medlemsavgifterna från drygt 200 000 medlemmar ger 33 miljoner kronor. På kansliet i Stockholm arbetar runt 140 personer, varav 20 på kommunikationsavdelningen.

Naturskyddsföreningen finns även i varje län och på många orter. Det finns anställda på vissa länsförbund. Nyligen rapporterades om att Naturskyddsföreningen öppnar upp till tio nya lokalkontor runt om i landet.

Som jämförelse kan nämnas den sammanställning som Transparency International Sverige genomförde av de svenska partiernas intäkter (2011).¹⁸ Naturskyddsföreningens intäkter på central nivå motsvarar gott och väl intäkterna på den centrala nivån för Miljöpartiet, Folkpartiet, Kristdemokraterna och Vänsterpartiet sammanlagt.

Skräms Naturskyddsföreningen?

GIFTIGT DAMM

Agnes Wold, professor i klinisk bakteriologi, pekade i Vinter i P1 på att en faktor bakom hälsolarm bland annat är att miljöorganisationer vill skapa uppmärksamhet för att därigenom nå ekonomiska fördelar.¹⁹

Nuförtiden agerar de (universitet och miljöorganisationer) på en marknad. Det råder konkurrens om uppmärksamhet och pengar. Den som kan skrämmas mest kan få båda delarna. Våra myndigheter och organisationer har därför drabbats av Krösamaja-syndromet. En skicklig Krösamaja vet vem som är bäst att skrämma för att få maximal effekt. Gravida kvinnor och småbarnsföräldrar är hyperkänsliga för verkliga och inbillade hot mot barnen.

Hon exemplifierar med damm som hälsofara, vilket är en fråga som Naturskyddsföreningen drivit hårt. Naturskyddsföreningen skriver²⁰: ”I hemmets förmodade trygga vrå döljer sig giftiga överraskningar. Vanligt hushållsdamm fungerar som en reservoar för många miljögifter.” Agnes Wold är kritisk: ”Just i dammet i de svenska hemmen, det är väl det sista stället man skulle leta efter farliga kemikalier.” Hon lyfter i stället fram andra mer relevanta problem med farliga kemikalier.

svt Nyheter

12 JUNI

Nyheter Sport Kultur Regionalt Opinion Väder

Inrikes Utrikes Ekonomi Vetenskap Oddssat Utliset Nyhetsstecken SVT Forum Pejl T

Miljögifter gömmer sig under sängen

14 september 2011

Inte ens när vi sover är vi förskonade från miljögifter. För enligt en ny undersökning visar sig dammet under våra sängar innehålla en cocktail av hälsofarliga kemikalier. Ämnen som redan i små koncentrationer påverkar fortplantningsförmågan. - Miljögifterna har trängt in i hjärtat av våra hem, säger Naturskyddsföreningens ordförande Mikael Karlsson.

Den som trodde att dammet under sängen var ofarligt, om än ohygieniskt får tänka om. En undersökning som Naturskyddsföreningen gjort i tolv länder visar alarmerande resultat av dammet under sängarna i helt vanliga hem. Analyserna visar att det förekommer en rad miljö- och hälsofarliga kemikalier. Ämnen som kan skada hormonsystemet, nervsystemet och fortplantningen.

-Det här är ämnen som också kan vara cancerframkallande. Dessutom kan de störa könstvecklingen hos pojkar. Barn som växer och utvecklas är extra känsliga, säger Mikael Karlsson.

Farligt för barn
De små barnen är extra utsatta för gifterna som finns i dammet. De suger på föremål som legat på golvet eller under sängen och får därmed i sig de oönskade ämnena. Men också vuxna drabbas. I varje andetag följer damm med ner i luftvägar och lungor. Och de kemiska

Facebook Twitter E-post Skriv ut

AFTONBLADET Hälsa

Start Sport Nöje TV Ledare Kultur A till Ö Q

Hälsa Måge

2011-09-14

Så farligt kan dammet under din säng vara

Naturskyddsföreningen: Miljögifter döljer sig i sovrumsdamm

Foto: Colourbox

Vem har inte hört uttrycket "Lite skit i hörnen har aldrig skadat"? Nu visar det sig att en rad miljö- och hälsofarliga kemikalier döljer sig i dammet under våra sängar. Naturskyddsföreningen har granskat smutsen i hem över hela världen.

SENASTE NYTT

HÄLSA

- Äntligen kan sten levborn sitta stilla**
- Supermatens som ökar barnens hälsa**
- Spelat bra mot chocksevinna**
- Ännu Heberlein: "Jag är inte min sjukdom"**
- Nya skor botade Astas artros**
- TANKA GRÖNT: Aftonbladet avslöjade mjölkbrusk - nu ses lagen över**
- Här är djorna som hjälper mot ryggont**
- Hesheten var död cancer**
- Trina som en GLADIATOR**
- Andreas gick ner 21 kilo med juncifasta**
- Frökost - frivillig eller helt onödigt?**
- "Köttet" mat kan innehålla döda djur**
- Har du blivit biten? Så här ska du göra**
- Skippe frukosten**

Om dammet intervjuade Aftonbladet Naturskyddsföreningens ordförande Mikael Karlsson:

19 <<http://sverigesradio.se/sida/avsnitt/479149?programid=2071>> (31:30 minuter in).

20 <http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/2011_miljogifter_gift_under_sangen.pdf>.

Nu menar Mikael Karlsson att det är hög tid att politikerna tar frågan om de farliga kemikalierna i våra hem på allvar.

– De måste ta krafttag nu. Utgångspunkten ska vara att kemikaliepolitiken ska göras om från grunden. Utgångspunkten ska vara barnens situation. De utsätts för mer kemikalier och är känsligare än vuxna.

Så här skriver Agnes Wold på bloggen barnakuten.nu²¹:

Jag tycker att Naturskyddsföreningen på ett cyniskt sätt exploaterar den naturliga ångest som småbarnsföräldrar har. Jag är övertygad om att naturen har sett till att man skall vara extra orolig när man just fått barn, för att man skall vara på sin vakt. Därför är det extra viktigt att all information till just småbarnsföräldrar är extra saklig och inte skräms i onödan. Jag kan inte för mitt liv begripa varför Naturskyddsföreningen har valt att just skrämmas med att det skulle vara farligt med damm under sängen i sovrummet! Kan vi inte ägna oss åt någonting mer väsentligt?

FARLIG FRUKT

Våren 2014 larmade Naturskyddsföreningen om bekämpningsmedel i frukt. Svenska Dagbladet, SvD, slog upp saken stort och andra medier, tidningar och etermedier, följde efter.

Kemikalier hittade i nio av tio frukter

PRINCEZJURKUNGEN VÄNSTERBOMAR: Prinsen i Söder, en vanlig frukt i Sverige, innehåller en halvtanke av bekämpningsmedel. Det är en sanning som inte många föräldrar vill tro. Men det är en sanning som inte många föräldrar vill tro. Men det är en sanning som inte många föräldrar vill tro.

Många kemikalier i vanlig frukt

TT NYHETSBYRÅN 2014-04-28 17:51

Nio av tio ekologiska frukter innehåller rester av bekämpningsmedel, visar siffror från Livsmedelsverket. När Livsmedelsverket testade 647 frukter förra året innehöll 87 procent rester av bekämpningsmedel.

Vårst var vindruvorna där det fanns rester av 51 olika bekämpningsmedel i 96 procent av druvorna. Motsvarande siffror för äpplen var 89 procent, päron 71 procent och bananer 67 procent.

Naturskyddsföreningen uppmanar kommunerna att bara erbjuda ekologisk frukt i förskolor, skolor och på äldreboenden.

© TT Nyhetsbyrå eller artikel författaren.

Många kemikalier i vanlig frukt

Dagbladet Sundsvall - 2014-04-29

SvD valde att låta Livsmedelsverket kommentera först senare samma dag, och Livsmedelsverket menade att halterna var låga och att det är

²¹ <<http://www.barnakuten.nu/farligt-eller-inte/cyniskt-av-naturskyddsforeningen-mer-om-gifter-i-damm/>>.

säkert att äta frukt. Men då var den ursprungliga nyheten redan spridd, utan nyanserande eller till och med kritiska kommentarer.

För denna publicering fick SvD senare kritik inte minst i Medierna i P1²². 400 kilo vindruvor per dag resten av ditt liv skulle vara en farlig nivå, menade Livsmedelsverket.

PLASTSKOR MED TUNGMETALLER

Ett annat utspel från Naturskyddsföreningen handlade om plastskor²³:

Sandaler, flip-flop och andra skor gjorda av plast innehåller ofta hälsofarliga och miljöfarliga kemikalier, t.ex. ftalater och tungmetaller. Det visar en undersökning av plastskor, tillverkade och sålda i hela världen, som vi presenterar idag.

En rad medier valde att publicera Naturskyddsföreningens uppgifter utan att några kritiska röster hördes.

Även om nyhetsmedierna inte granskade Naturskyddsföreningens tes saknades det inte kritiska röster på andra håll. ”Jag är förundrad över Naturskyddsföreningens genomslag i media”, sa professor Marie Vahter, enhetschef vid Institutet för miljömedicin på Karolinska Institutet, till mediasajten Second Opinion.²⁴ ”Tungmetallerna i skorna löses inte ut.”

22 <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=2795&artikel=5853721>>.

23 <<http://www.naturskyddsforeningen.se/nyheter/hoga-halter-av-miljogifter-i-plastskor>>.

24 <<http://www.second-opinion.se/energi/view/740>>.

Analys: Farliga ämnen i plastskor

© TIDNINGARNAS TELEGRAMBYRÅ 2009-09-14

Sandaler och andra skor som är gjorda av plast innehåller ofta miljö- och hälsoskadliga kemikalier, som ftalater och tungmetaller, hävdar Naturskyddsföreningen som undersökt 27 par skor.

Stockholm

Provexemplaren tillverkas och säljs över hela världen.

Av de testade skorna innehöll 17 flalater, en grupp ämnen som används som mjukgörare i plast. Vissa flalater har i tester på djur påverkat fortplantningsförmågan och misstänks därför kunna påverka människan på samma sätt.

Två par skor köpta i Sverige visa sig innehålla fatalen DBP. Det handlar om ett par från Björn Borg, köpt på Eurosko, vars rem mellan tåna innehöll 8,4 procent DBP. Ett par av märket Plastic inhandlade på Skopunkten hade 7,4 procent DBP och dessutom fem procent av fatalen DEHP.

Många proven exemplar hade höga halter av tungmetaller som arsenik, kadmium, kobolt, krom, koppar och kvicksilver. De fästa innehöll bly och i några fall var halterna höga.

"Miljögifterna i skona kan spridas till människor och ut i naturen genom slitage av skoma. Risken är också stor att det påverkar dem som arbetar med tillverkning av skoma" säger Naturskyddsförbundets ordförande Mikael Karlsson i ett uttalande.

© TT Nyhetsbyrån eller artikelförfattaren

Läs också

Plastskor innehåller ftalater
Göteborgs-Posten - 2012-10-24
Måskt avgör giftmängd
Hudkvalitet tvingar - 2014-06-18
Gifter i barnens kläder
Pålo Kurten - 2012-05-02

[Visa fler »](#)[illegible]

Hur granskar medier Naturskyddsföreningen?

Det är sällsynt med exempel på att nyhetsmedier granskar Naturskyddsföreningen. Det gäller såväl föreningens argument som dess roll som makthavare. Efter sökningar hit och dit har vi inte kunnat finna mer än en handfull exempel, till exempel när det gäller vargjakten, samtidigt som det publiceras hundratals nyheter varje år där Naturskyddsföreningen medverkar som kravställare på politiken. Nerikes Allehanda, NA, skriver (2014):

*Centerpartiet i Nora anklagar Naturskyddsföreningen för att inte ta ”vargproblematiken” på allvar och till NA säger Peter Johansson att Naturskyddsföreningen delvis är ansvariga vid en vargattack gentemot människan.*²⁵

Sveriges Radio Norrbotten rapporterar (2011):

*Markägaren Kurt Lennart Stenman i Vuollerim är upprörd över att Naturskyddsföreningen i Norrbotten säger nej till avverkning på hans marker vid Ädakdeltat.*²⁶

Det handlar här om att personer i det lokala samhället känner sig drabbade av den påverkan som Naturskyddsföreningen utövar på beslutsfattarna.

Vi har även hittat ett kritiskt inslag i Sveriges Radio Ekot om den valenkät som Naturskyddsföreningen skickade ut till partierna 2010:

*Centern går till angrepp mot Svenska Naturskyddsföreningen. Partiet tycker att Naturskyddsföreningen blivit alltmer politisk på senare år och tagit för vana att kritisera regeringens politik och därmed ta indirekt ställning för oppositionen.*²⁷

25 <<http://na.se/nyheter/nora/1.2350485-stoppad-vargjakt-fick-lokala-reaktioner>>.

26 <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=98&artikel=4313075>>.

27 <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=3760840>>.

Men det här är som sagt unika undantag.

Ta exempelvis frågan om kärnkraften. Naturskyddsföreningen är en av de viktigaste rösterna för en nedläggning av kärnkraften.²⁸ Det är en fråga som medierna bevakar noga, och exempelvis de politiska partiernas argument och kärnkraftsbranschen granskas ofta. Det är naturligt.

Argument för och emot granskas och ifrågasätts av journalister. Men Naturskyddsföreningen behandlas inte som en makthavare vars argument synas i sömmarna. Förespråkarna för kärnkraft hävdar att en nedläggning kommer att leda till ökade utsläpp av klimatgaser. Hur försvarar Naturskyddsföreningen det? Det är en fråga som inte finns på journalisternas agendor.

²⁸ <http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapporter/rapport_karnkraft_%20fem_fel.pdf>.

AFTONBLADET Stockholm 19° VÄDER

Start Sport Nöje TV Ledare Kultur A till Ö

SENASTE NYTT Startsidan / Nyheter 2014-10-01

NYHETER

Planen: Hon skulle fly med mördarna 10:29

Mordrömmak på tvätt: "Jag var panikslagen" 10:16

Chaufför svimmade – då klev Mattias, 20, in och stoppade bussen 10:08

"Förväntad att detta kan ske i Sverige" 10:02

Polis avlyssar ockupanter i Högdalen 09:31

Expert: Kärnvapen i Europa en möjlighet igen 08:30

Första tyronen i Indana på 144 år 07:12

Man knivskuren i Östersund 06:57

Död person hittad utanför Halmstad 06:56

Spårade stolen mobil – skötte sig 06:26

Turkisk ex-president död 06:24

Dansk folkeparti blir de stora vinarna i morgon 06:01

Lärarna sa JA! 06:00

Vi är blinda för avarterna i vår egen ekofotokultur 05:14

Turkisk chefredaktör döms för förtalning

Naturskyddsförening: "Jätteskönt om vi slipper lösningen att köpa ut reaktorer"

Foto: AFP

”Långa länder sätter fortfarande fot i ett land där monskad utsläpp innebär monskad svält”, säger Svante Axelsson (alla böden), generalsekreterare på Naturskyddsföreningen.

S och MP är överens om energipolitiken – något Naturskyddsföreningen tolkar som att fyra kärnkraftsreaktorer kommer att stängas.

Viktigast i så fall är att bolagen själva bestämmer när stängningarna ska ske.

Det finns särskilt ett tillfälle då en tung källa kritiserar Naturskyddsföreningens ställningstaganden. Det handlar om att forskare menar att det vore katastrof om all mat odlades ekologiskt (se nedan). Flera medier rapporterar om forskarnas kritik mot den ekologiska maten, men flera medier väljer att göra Naturskyddsföreningens kritik mot rapporten till huvudvinkel.

”Forskarnas slutsatser avfärdas som kortsiktiga av Naturskyddsföreningens ordförande Johanna Sandahl”, rapporterar SVT, och ”Svante Axelsson, generalsekreterare vid Naturskyddsföreningen, är också starkt kritisk till påståendet att ekologisk odling skulle leda till svält”, skriver Svenska Dagbladet.

svt Nyheter

Nyheter Sport Kultur Regionalt Opinion Väder

Senaste: Utrikes Ekonomi Vetenskap Östersund Utrikes Nyhetsbrevet SVT Forum Fajl Test-tv

Forskare får mothugg om ekologisk mat

10 november 2014

2 min 7 sek

Forskare får mothugg om ekologisk mat

De forskare som kritiserar omställningen till ekologisk mat blundar för det systemfel som finns inom jordbruket i dag. Det anser Naturskyddsföreningens ordförande Johanna Sandahl.

Timbro Medieinstitut har valt att studera tre medier närmare – P1 Morgon i Sveriges Radio och Dagens Nyheter och Uppdrag Granskning – för att utvärdera hur Naturskyddsföreningen framställs och i vilka mån det sker en granskning av organisationen och dess argument. Det handlar om ett nyhetsperspektiv (DN), ett debattformat (P1 Morgon) och ett granskningsperspektiv (Uppdrag Granskning).

Sveriges Radio är det nyhetsmedium som rapporterar mest om Naturskyddsföreningen. Föreningen nämns eller medverkar i Sveriges Radio flera gånger varje vecka.

Ett vanligt perspektiv det senaste året i Sveriges Radio är att Naturskyddsföreningen pekar på olika miljörisker, och är ofta kritisk mot politik, myndigheter och företag. Normalt får de kritiserade bemöta kritiken. Ibland agerar Naturskyddsföreningen expert för att kommentera nyheter. Det finns också en hel del lokal rapportering i P4 om det som händer i organisationen Naturskyddsföreningen. När generalsekreteraren Svante Axelsson ger ut en ny bok tas det upp av Studio Ett och av Klotet (på julafton).

Men inslag som utgår från kritik, ifrågasättande eller granskning av Naturskyddsföreningen är mycket sällsynta. Vi har funnit ett det senaste året (se nedan).²⁹

Ett funnet kritiskt inslag som ligger utanför utsökningen är värt att nämna: när Studio Ett tar upp Naturskyddsföreningens fruktlarm i april 2014 och där det ställs konkreta kritiska frågor till ordföranden Johanna Sandahl. Kritiken tas även upp av Ring P1. Men, larmet som presenterades ursprungligen i Svenska Dagbladet har dessförinnan vidareförmedlats okritiskt både i P1, P3 och vissa P4-kanaler.

Det förekommer inte någon kritisk granskning av Naturskyddsföreningens grundläggande ideologiska resonemang. Exempelvis ifrågasätter Naturskyddsföreningen ekonomisk tillväxt, vilket skulle kunna vara intressant att debattera:

Vi kan redan idag börja argumentera för att samhället på sikt måste bli mindre beroende av tillväxt, och diskutera reformer som skulle leda i den riktningen, t.ex. kortare arbetstid, cirkulär ekonomi, reglering av bankernas kreditgivning och nya former för företagande.³⁰

P1 MORGON

P1 sänds varje vardagsmorgon fram till 9.20 och är ett av Sveriges Radios mest populära program som når upp till 750 000 lyssnare.

Timbro Medieinstitut har på <www.sverigesradio.se> sökt efter debatter i P1 Morgon där Naturskyddsföreningen medverkat. Vi har funnit 20 debatter under perioden 2010-01-01 till 2014-12-31, det vill säga under fyra år. De ämnen som har behandlats är:

29 <<http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=1637&artikel=5849104>>.

30 <http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapporter/Gr%C3%B6n%20ekonomi_4.pdf>.

- Ministern försvarar vargjakten
- Kemiindustrin vill tvätta bort stämpeln som miljöbov
- Jägare bojkottar jakt på varg
- Naturskyddsföreningen försvarar höga elpriser
- Lodjursstammen växer inte som den ska
- Strandskydd eller levande landsbygd?
- Stoppa turistbullret i fjällen
- Sverige köper sopor
- Låst läge i klimatförhandlingarna
- Svensk import skapar sopbrist i Norge
- Ekologisk potatis ruttnar bort
- Minskade anslag för att sanera förgiftad mark
- Säljakt
- Naturskyddsföreningen: "Förbud ålfisket!"
- Kemikalierna som stör hormoner finns överallt
- Lagen om strandskydd får kritik
- Ekoturism
- Regeringen vill luckra upp strandskyddet
- Den svenska sopimporten
- Hur klimatsmart är den ekologiska maten?

Ämnesmässigt fördelar sig inslagen på följande vis:

Jakt och fiske	5
Kemikalier, gifter	3
Elpriser	1
Turism/flyg	2
Klimatet	1
Sopor	3
Strandskydd	3
Ekologisk mat	2

Oftast handlar det om att en representant för Naturskyddsföreningen debatterar frågan med någon som representerar ett näringslivsintresse, politiken eller forskningen (17 av 20). Ibland föregås debatten av ett nyhetsinslag som belyser frågan.

De flesta debatter utgår från en problemformulering som ligger nära de frågor som Naturskyddsföreningen driver. Det är Naturskyddsföreningens perspektiv på en mer eller mindre kontroversiell fråga som dominerar helt, exempelvis att det är problematiskt med sopimport, uppluckrat strandskydd, resande och turism eller kemikalier i samhället.

I två-tre fall har debatten en problemformulering som i grunden är kritisk till Naturskyddsföreningens agenda, och det handlar i två fall om ekologisk mat. I samtliga övriga fall är det dock Naturskyddsföreningens perspektiv som är den goda normen, och som pekar på ett viktigt och relevant problem.

Kritiska frågor från P1 Morgons reporter om att Naturskyddsför-

eningen exempelvis skulle ha för avsikt att skrämmas, eller att deras förslag skulle vara ineffektiva eller kontraproduktiva, att de lyfter fram problem, saknas.

Studioreportern ställer ofta kritiska frågor till båda parter, men det händer att reportern tar ställning till förmån för Naturskyddsföreningen och ensidigt ställer kritiska frågor till motdebattören. Reportern övergår då från att opartiskt leda en debatt till att agera kritisk utfrågare, med Naturskyddsföreningen som ett slags bisittare. Det sker till exempel i debatt om vargjakten med tidigare miljöministern: ”Men Andreas Carlgren, nu har jägarna fått gå ut och skjuta på första bästa varg de sett, varför har ni inte på förhand bestämt vilka sjuka individer som ska skjutas av?”

Ett annat exempel är en ”debatt” om kemikalier där reportern snarare behandlar Mikel Karlsson som en expert för att öka trycket i frågorna till miljöminister Lena Ek. Detta handlar knappast om en debatt, utan om en utfrågning, men då är frågan vilken Naturskyddsföreningens roll är?

DEN SVENSKA IMPORTEN AV SOPOR

Tre av debatterna handlar om import av sopor. Naturskyddsföreningens generalsekreterare Svante Axelsson är emot importen och debatterar två gånger mot forskaren Johan Sundberg och en gång mot vd:n för Avfall Sverige, Weine Wqvist.

Debatterna tar sin utgångspunkt i nyhetsinslag som sänts just före. I två av fallen är nyhetsinslagen inriktade på att det är dåligt med import och att den är ett problem för miljön. I ett av fallen är nyhetsinslagets vinkel att importen sänker kostnader för energi för kommuner och hushåll.

I samtliga tre fall startar debatten med att studioreportern ställer en öppen fråga till Naturskyddsföreningens generalsekreterare Svante Axelsson om varför han tycker att det är dåligt med sopimport: ”Du ser flera problem med att Sverige importerar sopor från andra länder, vilka är de?”

Och i samtliga tre fall utgår första frågan till motdebattören från Naturskyddsföreningens ifrågasättande:

Debatt 1: ”Vad säger du om de här invändningarna mot sopimport, att vi faktiskt är med och permanentar ett system som är miljöfarligt?”

Debatt 2: ”Ja, vad säger du, håller du med om att det bara är nackdelar med handeln med sopor?”

Debatt 3: ”Varför importerar man sopor från andra länder?”

De tre debatterna är mycket lika i sin uppläggning och i två av dem ställs frågan till Naturskyddsföreningens motdebattör om det inte är dags för avgift eller skatt på förbränning av sopor.

Vilka perspektiv saknas i debatterna? En alternativ gestaltning hade varit att starta i problembeskrivningen att sopor läggs på soptipp i de flesta länder, att det är ett mycket stort miljöproblem, och Sveriges roll i det europeiska miljöarbetet. Svante Axelsson pressas inte av någon på den viktiga frågan: varför ska 2 miljoner ton sopor hamna på soptipp i stället för brännas och bli el och värme, är inte det ren miljöförstöring?

Inte någon gång blir det ekonomiska perspektivet en huvudfråga i debatten, men alltid miljöaspekterna. Inte heller i den debatt som föregås av ett nyhetsinslag vars vinkel är just att sopimporten ger billig energi. Genom att inte diskutera ekonomi blir bilden att den aspekten är irrelevant, och att det inte finns någon avvägning mellan olika miljöåtgärders effektivitet.

KRITIK MOT EKOMATEN

Det mot Naturskyddsföreningen mest kritiska inslaget handlar om ekologisk mat, och forskare vid Sveriges Lantbruksuniversitet menar att ekologisk odling är ett hot mot matförsörjningen och miljön.

Men några direkt kritiska frågor ställer inte reportern till Naturskyddsföreningens ordförande Johanna Sandahl, annat än i inledningen. Reportern väljer att inte ställa Naturskyddsföreningen inför några följdfrågor baserat på de fakta som läggs fram i studien. I stället får hon mest öppna frågor som inte närmare berör vad den aktuella forskningen har visat.

Forskarens teser granskas hårdare.

Här presenteras alltså forskning som skulle kunna ha föranlett många kritiska frågor till Naturskyddsföreningen, men i stället är intrycket att den som ifrågasätts är forskaren.

Reporterns frågor till Johanna Sandahl:

- Naturskyddsföreningens mål är att all odling i Sverige ska ställas om till ekologisk. Det vore en katastrof enligt Tomas Kätterer och hans kollegor, är det dags för er att tänka om?
- Och kontentan av det du säger är att vi ska äta mindre med kött för då kan vi använda åkermarken till ren matproduktion?
- Johanna Sandahl, vad svarar du på det?
- Jag tror att många känner sig provocerade nu när du (forskaren) säger så här, vi ska köpa svensk mat men helst inte ekologisk. Johanna Sandahl, vad tänker du om detta?
- Kan man ställa ekologisk och konventionell odling mot varandra som ni faktiskt gör?
- Men Johanna Sandahl till sist och lite kort, är det inte bra med lite andra perspektiv på ekoodlingarna?

Forskaren får däremot mer specifika frågor som ifrågasätter faktauppgifter och själva forskningens trovärdighet:

- Vad skulle hända om vi och andra länder odlade helt och hållet ekologiskt?
- Så vad skulle konsekvenserna bli menar du om vi gick över helt och hållet till ekologisk odling?
- Att det går åt så mycket åkermark som används till foderproduktion, varför har ni inte tagit med det i beräkningarna?
- Hur menar du nu?
- Ni påstår att ekologisk mat inte är nödvändigtvis bättre för människan eller ens giftfri?
- Så hur ska man tänka som konsument menar du?
- Den ekologiska maten är ändå mer giftfri Tomas Kätterer, stämmer inte det?
- Men är det inte så att det är mer gifter i konventionellt odlad mat än i ekologiskt odlad?
- Staten satsar ju miljonbelopp på att få bönderna att ställa om till ekologisk odling nu, vad menar du att pengarna ska användas till i stället Thomas Kätterer?
- Kan du ge något sådant praktiskt exempel?
- Det är ju ganska kontroversiella slutsatser som ni drar och ni har fått en hel del kritik för det här tidigare också från egna kollegor på SLU faktiskt, hur trovärdig är er forskning skulle du säga?
- Thomas Kätterer, är det antingen eller som gäller?

DAGENS NYHETER

Från Mediearkivet har alla nyhetsartiklar som publicerats i pappersutgåvan av Dagens Nyheter under ett år sökts fram (maj 2014 till april 2015). Sammanlagt 19 artiklar har hittats.

Dessutom har Naturskyddsföreningens ordförande skrivit på DN Debatt tre gånger under detta år, repliker ej inräknade, men de ingår inte i analysen.

Nyhetsartiklarna, rubrik och ämne:

- Grönt ljus för kalkbrott, om kalkbrott på Gotland
- Byggbeslut retar upp fågelvänner, planer på 700 bostäder intill sjö
- Så renoverar du giftfritt – NF ger expertråd
- En udda fågel flyttar in på Södermalm – NF berättar om projekt
- Byggplanen godkänns inte av länsstyrelsen, om samma bostäder

- Höjda miljökrav på vattenkraftverk – statlig utredning om vattenkraften
- Regeringens stöd till grön el redan förbrukat – stödsystemet till solceller
- Experten: Bra för Stockholm – utan effekt för världen – kolkraftverk i Värtan ska stängas
- Det finns ett sug efter en mer aktiv kulturpolitik – kulturministerns nya pressekreterare kommer från NF
- Naturreservat kan bli större – NF vill ha större reservat
- Höj skatten när oljepriset sjunker – NF vill höja CO₂-skatten
- Vargjakten kan vara hotad – domslut om vargjakten
- Certifiering av omstridd palmolja okänd för många – NF är kritisk till certifieringen
- Ananassen ofta hårt besprutad – NF har granskat
- Tuff slutstrid i EU om gröna bränslen – NF kritiska till EU-förslag
- Träd fälls för träds skull – om NF-projekt
- Bron ska knyta samman Nacka – NF överklagade tidigare
- Klartecken för att bygga bostäder i bullriga lägen – NF-aktiv har överklagat beslut
- Båtklubben spolar giftet – NF faktakälla

Ämnesmässigt fördelar sig antalet inslag på följande vis:

Byggande	5
Energipolitik	5
Livsmedel	2
Miljöprojekt	2
Jakt	1
Gruvnäring	1
Naturreservat	1
Övrigt	2

Huvuddelen av artiklarna har en politisk inramning och det rör sig från det mycket lokala till det globala. Från byggprojekt till klimatpolitik.

I ett fall används Naturskyddsföreningen som miljöexpert, när det gäller att renovera hus på ett miljösäkert sätt. Två artiklar handlar om projekt för att värna falkar respektive ekar.

När det handlar om politik är det vid några tillfällen som Naturskyddsföreningen intervjuas och får kommentera miljöpolitiska nyheter. Det handlar om EU-regler för biobränslen, koldioxidskatten, naturreservat i Stockholm, stöd till solceller, höjda miljökrav på vattenkraftverk och ett kalkbrott på Gotland. Naturskyddsföreningen är kritisk och vill se ändrade förslag eller beslut, att subventioner ska öka eller att miljöskatter ska höjas. För Dagens Nyheter är Naturskyddsföreningen en relevant kommentator av miljöpolitik.

Dagens Nyheter ställer i den här typen av artiklar inga kritiska frågor, utan låter neutralt Naturskyddsföreningen och andra presentera

sina kommentarer och ståndpunkter. Även om vi söker längre tillbaka kan vi inte finna något exempel på att Dagens Nyheter granskat Naturskyddsföreningens argumentation.

I en artikel i juni 2015 förmedlas en mot gruvnäringen starkt kritisk slutsats från Naturskyddsföreningen, ”Usel kontroll av bolag som letar mineraler”. Här finns ett antal mycket kritiska påståenden som gruvbranschen gärna hade velat bemöta, men det intresserar inte Dagens Nyheter som menar att Naturskyddsföreningens tidning Sveriges Natur är en trovärdig källa.³¹ Det rimmar illa med Dagens Nyheters publicistiska ambition:

Vi berättar inte bara vad som hänt utan går ett steg längre och beskriver varför. Vi försöker komma så nära sanningen som möjlighet, prövar teorier, ger utrymme för motargument. Vi granskar makthavare och låter de bästa skribenternas analyser, åsikter och reportage fylla spalterna.

När det gäller det lokala perspektivet handlar det då och då om att Dagens Nyheter berättar att Naturskyddsföreningen protesterar mot olika byggprojekt, exempelvis bostadsfastigheter. Dagens Nyheter lyfter i andra sammanhang ofta fram olika aspekter av bostadsbristen, som drabbar både enskilda och samhället i stort.

Dagens Nyheter har nyligen publicerat en granskning av vad olika chefer inom ”biståndsbranschen” tjänar, och på listan över månadslöner finns Svante Axelssons med.

UPPDRAG GRANSKNING

Det händer att Uppdrag Granskning vänder blicken mot informella makthavare och ideella organisationer. Under de senaste åren har Uppdrag Granskning bland annat granskat Bris (Barnens rätt i samhället), Majblomman, Rädda Barnen, extremvänstern och extremhögern, Hem och skola, moskéer i Sverige, Svenska Kyrkan, idrottsrörelsen och hjälporganisationen Julie Rescue.

Någon granskning som innefattat Naturskyddsföreningen har vi inte funnit. Däremot har Naturskyddsföreningen medverkat exempelvis är det gällde kritik mot IKEA för avverkning av skog.³² Uppdrag Granskning handlar ofta om miljöfrågor, men problemformuleringen ligger då väldigt nära Naturskyddsföreningens perspektiv.

³¹ Se bilaga 3.

³² <<http://www.svt.se/ug/ikea-avverkar-unik-urskog-i-skydd-av-miljoflagg>>.

Analys

Medier behandlar inte Naturskyddsföreningen som en makthavare. Trots att föreningen har uttalade ambitioner att påverka politiken och lagstiftningen, och dessutom har betydande makt att utöva påverkan är det bara i undantagsfall som redaktioner väljer att kritiskt granska. Det rimmar illa med mediernas uppgift att granska makten.

Medier ger stor plats åt Naturskyddsföreningen, och det handlar oftast om att föreningen har åsikter om och kommenterar miljöpolitiska nyheter. Dessutom får Naturskyddsföreningens egna utspel ofta stor medial spridning. Medieutrymmet är en väsentlig del av Naturskyddsföreningens maktposition.

Naturskyddsföreningen är en kravmaskin när det gäller miljöåtgärder. Det finns en oförmåga eller ett ointresse bland medier att problematisera dessa krav, ställa dem mot andra prioriteringar och utvärdera om de är effektiva eller rent av kontraproduktiva. Alla krav förtjänar att uppmärksammas, verkar det som, och förslag på miljöförbättringar beskrivs som självklara och oproblematiska. Motröster som problematiserar beskrivs ibland som själva problemet. Någon kritisk granskning av vilka miljöåtgärder som verkligen är relevanta och effektiva förekommer inte. Något resonemang om hur förutsättningarna för tillväxt och värnandet av miljön hänger ihop har vi inte hittat.

Inte en enda gång har det förts ett resonemang om kostnaden för olika förslag och om det är en rimligt avvägt åtgärd i förhållande till andra viktiga ändamål. Inte heller har det en enda gång förts ett resonemang om hur effektiva åtgärdsförslagen är för att nå de mål som önskas. Det blir omöjligt för publiken att värdera de olika förslagen.

För det mesta ger medier utrymme för alternativa perspektiv i enskilda publiceringar när Naturskyddsföreningen kritiserar den rådande ordningen, men långt ifrån alltid. Men det är framförallt i ensidiga urvalet av perspektiv och problemformuleringar som är problematiskt. Genom att ständigt återkomma till problemformuleringar som ligger nära Naturskyddsföreningens egna, och bara i undantagsfall vända på perspektiven, blir rapporteringen ensidig.

MÖJLIGA FÖRKLARINGAR

- En förklaring kan vara att journalister inte uppfattar Naturskyddsföreningen som makthavare. Det kan bero på att man inte ser det inflytande över opinion och politik som föreningen har, eller att man uppfattar att Naturskyddsföreningen, som ofta kritiserar andra makthavare, sitter i samma båt som journalisterna. "Vi som granskar makten tillsammans", verkar vara parollen.
- Minskade resurser på redaktioner gör att den kritiska granskningen får stå tillbaka, och att journalistiken blir allt mer beroende av att acceptera källornas uppgifter okritiskt. Detta kan vara en förkla-

ring, i alla fall när det gäller tidningarna, men knappast för Sveriges Radio vars resurser inte påverkats i högre grad av mediekrisen.

I det enskilda fallet kan bristande resurser förklara brist på källgranskning. Politiska partier, stora företag och andra makthavare granskas inte heller i varje publicering, men de granskas i alla fall då och då. Men denna genomgång visar att Naturskyddsföreningen med något undantag inte utsätts för närmare granskning.

- Intresset för ekonomiska frågor är begränsat i våra medier. Få blir journalister för att de brinner för att berätta om utmaningar och hinder för väl fungerande marknader. De ekonomiska aspekterna på miljöarbetet, till exempel den ekonomiska tillväxtens betydelse och effektiviteten i olika miljöåtgärder, är en blind fläck för många nyhetsjournalister.
- När det gäller bevakningen av de politiska partierna finns en hel del extern utvärdering av hur medierna sköter sitt jobb, inte minst från forskningen. Det har sannolikt påverkat redaktionerna som är mycket noga med balansen och allsidigheten i det avseendet. Där emot är forskningen om hur andra samhällsfrågor behandlas i medierna begränsad och saknar kontinuitet.

Det saknas systematisk utvärdering av mediernas allsidighet i samhällsfrågor, inklusive hur man skildrar miljöfrågor och informella makthavare som Naturskyddsföreningen. Den granskning som sker genom pressombudsmannen och Granskningsnämnden tar sin utgångspunkt i enskilda publiceringar, men tittar inte på hur allsidigheten och opartiskheten sköts över tid.

Medierna själva saknar metoder för att utvärdera sin publicitet ur ett allsidighetsperspektiv. Genomgångar liknande denna rapport görs sällan eller aldrig.

Brittiska BBC utvärderas på ett annat sätt, där oberoende forskare ges i uppdrag att gå igenom hur företaget skildrat olika samhällsfrågor över tid.

- En annan förklaring kan vara att Naturskyddsföreningen av medier uppfattas som en god kraft.

Att många journalister sympatiserar med Miljöpartiet – som i det mesta står Naturskyddsföreningen nära – har visats av medieforskaren Kent Asp:

Det största partiet bland svenska journalister är miljöpartiet. Hela 41 procent svarade att miljöpartiet var det bästa partiet. Inte något parti har sedan undersökningarnas start 1989 kunnat uppvisa en så stor andel sympatisörer. Det är nästan tre gånger så stor andel som anser att socialdemokraterna eller moderaterna är bästa parti. Journalistkåren kan därför betraktas mer som grön än röd.³³

Att detta skulle påverka journalistiken har flera medierepresentanter protesterat emot. Man menar att resultatet inte är representativt för de politiska journalisterna och man menar att journalisternas partisympatier inte spelar någon roll eftersom den journalistiska metoden gör att rapporteringen inte riskerar att färgas. Den här genomgången motsäger en sådan slutsats. Det går inte att komma ifrån att miljöintresset hos svenska journalister sannolikt är en bidragande faktor till Naturskyddsföreningens mediebild.

Bilaga 1 Metod

För att få en bild av Naturskyddsföreningens genomslag i tryckt media användes söktjänsten Retriever. Avgränsningen i tid sattes mellan 01/03/2015 till och med 31/05/2015. Sökordet var "Naturskyddsföreningen". Fyra av Sveriges största dagstidningar valdes ut: Göteborgs-Posten, Svenska Dagbladet, Dagens Nyheter och Sydsvenskan. För att undersöka genomslaget i Sveriges Radio och Sveriges Television användes Googles avancerade sökmotor. Tidsperioden var densamma som sökningen i Retriever och söksträngen var: "naturskyddsföreningen site:sverigesradio.se" respektive "naturskyddsföreningen site:svt.se". Varje artikel eller nyhet där Naturskyddsföreningen förekom i ett opinionsbildande sammanhang räknades in. Exempel på detta är när organisationen uttalade sig i en viss fråga, politisk relevans, när man var tillfrågade som experter eller på annat sätt bildade opinion för deras frågor.

Exakt samma metod, avgränsning i tid och urval av källor användes sedan när mediegenomslaget för de övriga intresseorganisationerna undersöktes.

Bilaga 2 Intervju Mattias Johansson

Mattias Johansson var stabschef för miljöminister Lena Ek i tre år och arbetade även som pressekreterare för tidigare miljöministern Andreas Carlgren mellan 2008 och 2009. I dag arbetar han på konsultföretaget Rud Pedersen med Public Affairs med fokus på hållbarhet och miljö.

Det finns en mängd organisationer som försöker påverka miljöpolitiken och det sker på många olika sätt, berättar Mattias Johansson. Ibland agerar organisationerna genom medieutspel, ibland som remissinstanser och ibland genom representation av experter i utredningar.

– De ministrar jag tjänstgjorde för hade lite olika arbetssätt gentemot externa aktörer. Jag upplevde att Andreas Carlgren ville ägna mycket tid till miljöorganisationerna, medan Lena Ek satsade mer på att ha ett brett nätverk av kontakter, inte minst inom näringslivet, säger Mattias Johansson.

Naturskyddsföreningen var en av de miljöorganisationer som försökte påverka på olika sätt och skilde sig lite mot Världsnaturfonden, WWF, och Greenpeace.

– Medan WWF och Greenpeace var lite mer nischade och inriktade på vissa specifika miljöfrågor tycker jag Naturskyddsföreningen tenderade att vilja vara med överallt och märkas av i alla typer av miljöfrågor.

Han ger exempel på när medier förmedlat Naturskyddsföreningens och andra miljöorganisationers beskrivning av läget. Inför ett miljöministermöte med Helsingforskommissionen (HELCOM) – som är ett samarbete mellan östersjönationerna för att värna havsmiljön – i oktober 2013, gav bland annat Naturskyddsföreningen bilden av att mötet hade en avgörande betydelse för att få minskade utsläpp av fosfor och kväve runt hela Östersjön. Flera redaktioner uppmärksammade mötet och förmedlade bilden av att mycket stod på spel när det gäller utsläppen i Östersjön. Men det här en bild som Mattias Johansson ifrågasätter:

– Formellt sett regleras frågan om östersjöländernas utsläppsnivåer genom EU:s havsmiljödirektiv, det är där man främst påverkar det regionala havsmiljöarbetet och kan ställa tydligare krav på medlemsländerna. I HELCOM diskuteras viktiga frågor, men det är en mellanstatlig organisation som inte fattar några legalt bindande beslut, inte heller om utsläppsnivåer. Där var det dock tydligt att Naturskyddsföreningen och andra organisationer lyckades övertyga flera svenska medier om att oerhört mycket stod på spel på mötet i Köpenhamn och i det här fallet drogs medierna med.

Naturskyddsföreningens ordförande Mikael Karlsson i TV4: "Jag tycker att det är ett stort svek att regeringen inte längre vill binda sig för åtgärder för att motverka övergödningen."³⁴

Mattias Johanson upplever att det var svårt att få svenska mediers gehör för en nyanserad bild av Helsingforskommissionens betydelse.

- Medialt sett hade inte HELCOM-mötet fått någon större uppmärksamhet i något annat av HELCOM:s 13 medlemsländer. På presskonferensen i Köpenhamn fanns i princip bara svenska medier representerade. Då tror jag polletten trillade ner för en del svenska journalister, i och med att de var helt ensamma om att vara på plats och bevaka mötet.

Enligt Mattias Johansson har den här typen av medial uppmärksamhet begränsad betydelse, utöver att ta upp en del tid att hantera.

- Lena Ek hade redan, genom sitt tidigare uppdrag i EU-parlamentet, en stark förankring i sakfrågorna på miljöområdet. Självklart fanns det undantag, men i det stora hela försökte vi ändå att fortsätta arbeta enligt vår planering och undvika att vara styrda av det mediala trycket i olika ärenden.

Mattias Johansson är tveksam till om organisationer som Naturskyddsföreningen är reella makthavare. Visserligen kan de påverka medier och opinion, men det är politikerna som har den verkliga makten, menar han.

- Naturskyddsföreningen är en stor intresseorganisation bland andra, och jag har svårt att rikta någon särskild kritik mot deras sätt att använda sig av medier för att komma ut med sina budskap och positioner. Arbetar man i regering går det ju också att vända på perspektivet och se ett värde i att olika aktörer på olika sätt bidrar till att lyfta fram miljöfrågorna i debatten.

34 <<http://www.tv4.se/utvalda-nyhetsklipp/klipp/regeringen-kritiseras-f%C3%B6r-bristande-%C3%B6stersj%C3%B6-arbete-2446978>>.

Bilaga 3: Naturskyddsföreningen i DN

DN sprider Naturskyddsföreningens bild av okontrollerad gruvbransch

Usel kontroll av gruvbolagen öppnar för miljöbrott

Gruvboomen i Sverige kantas av konkurser, miljöskandaler och misstänkta ekobrott. De anklagelser om miljöbrott som riktas mot konkursade Northland Resources avslöjar bara toppen av ett isberg. I två bolag pågick även brottsutredningar, visar en granskning som presenteras i Naturskyddsföreningens tidning.

DN rapporterade om Naturskyddsföreningens tidning Svensk Naturs granskning av gruvbranschen i en artikel för cirka två veckor sedan. Texten är en rewrite på Svensk Naturs originalnyhet, inklusive alla faktauppgifter. – Artikeln du hänvisar till bygger på en artikel som DN klippte ur tidningen Sveriges natur, det är således inte mina egna beräkningar eller uppgifter, skriver Thorbjörn Spängs, journalist på DN i ett mail till TMI.

I DN:s text återrapporterar man rakt av om de slutsatser som Naturskyddsföreningens granskning kommit fram till. Huvudbudskapet var att kontrollen av de bolag som tillåts leta efter och bryta malm och liknande mineraler fungerade dåligt. Så här beskrev DN det:

När redan ekonomiskt svaga bolag tillåts dra i gång en dyr och många gånger vanskligh gruvdrift riskerar också notan att till sist att hamna i skattebetalarnas knä. Det är vad som skett vid Ersmarksberget och Svärtrräsk i Lappland. Saneringskostnaderna beräknas enbart där uppgå till över 200 miljoner kronor sedan de två gruvornas ägare, Lappland Goldminers, försatts i konkurs

Jämför detta med originaltexten från Naturskyddsföreningens tidning Sveriges Natur:

När redan svaga bolag påbörjar en riskfylld gruvdrift kan det sluta med att det blir skattebetalarna som måste städa upp i naturen. Det är vad som just nu pågår vid Ersmarksberget och Svärtrräsk i Lappland. Notan för saneringen kan sluta på över 200 miljoner sedan gruvornas ägare, Lappland Goldminers, gått i konkurs.

Hur väl stämmer då uppgifterna som Naturskyddsföreningen uppger och som sedan återges av DN?

– Tyvärr är det ofta onyanserat när media rapporterar om gruvor, säger Emma Hårdmark, kommunikationsansvarig på gruvornas branschorganisation SveMin.

För det första är det inget märkligt med att en del bolag har en förhållandevis låg soliditet när man letar efter mineraler, förklarar hon.

– Vid en prospektering letar man efter en fyndighet som förhoppningsvis kommer att resultera i en värdeökning senare, antingen i form av att man startar en gruva eller säljer fyndigheten vidare. Därför finns det inte särskilt mycket pengar i början av verksamheten.

Dessutom är de exempel med de nedlagda gruvorna i Svartträsk och Ersmarksberget som DN valt att lyfta fram extremfall. Sedan konkursen som orsakade stängningen har lagstiftningen ändrats och ett liknande scenario, där skattebetalare tvingas betala för saneringskostnaderna, skulle inte kunna hända igen, förklarar Härdmark.

TMI kontaktade reportern Thorbjörn Spängs på DN som skrivit artikeln för att få en kommentar.

”Artikeln du hänvisar till bygger på en artikel som DN klippte/hämtade ur tidningen Sveriges natur, det är såldes inte mina egna beräkningar eller uppgifter. Källan till uppgifterna framgår på flera ställen. Du får alltså vända dig till ursprungsförfattarna vilka namnges i min artikel för att få svar på dina frågor”, svarar han i ett mail.

På DN:s hemsida beskriver man sin publicistiska vision på följande sätt:

Vi berättar inte bara vad som hänt utan går ett steg längre och beskriver varför. Vi försöker komma så nära sanningen som möjligt, prövar teorier, ger utrymme för motargument. Vi granskar makthavare och låter de bästa skribenternas analyser, åsikter och reportage fylla spalterna.

Frågan är hur väl DN:s gruvartikel lever upp till den ambitionen.

Under Almedalsveckan presenterar Timbro Medieinstitut rapporten ”Mediers gullegrisar”, som handlar om mediers brist på granskning av informella makthavare och då särskilt Naturskyddsföreningen.